

Ventilation på offset trykmaskine

Procesventilation eller fortrængningsventilation

Arbejdsmiljøklagenævnet har behandlet 2 sager om etablering af procesventilation ved offsetmaskiner med tilsyneladende forskellige resultater, idet nævnet i den ene sag frafaldt det oprindelige krav om etablering af procesventilation i form af punktudsugning og accepterede at et eksisterende fortrængningsventilationsanlæg var tilstrækkeligt og i den anden sag traf afgørelse om, at fortrængningsventilationsanlægget ikke var tilstrækkeligt og at der skulle etableres procesventilation i form af punktudsugning.

I 2003 traf klagenævnet afgørelse om, at der skulle etableres procesventilation i form af punktudsugning ved en offsetmaskine, der brugte en renevæske med kodenummer 1-3. Dette betød, at der skulle være direkte udsugning fra maskinen, med mindre der ved vask og rengøring blev taget produkter i anvendelse, der ikke krævede procesventilation. Nævnet henviste til de meget detaljerede krav til ventilation i bekendtgørelsen om kodenummererede produkter, hvoraf det fremgår, at der stilles krav om procesventilation ved afvaskning med produkter, der har kodenummer 1 foran bindestregen.

Afgørelsen er omtalt i Nyhedsbrev nr. 12 fra februar 2003 (j.nr. 2002-10-0030).

Nævnet genoptog sagen, da der kom nye oplysninger og ophævede i 2004 afgørelsen og fastslog, at der ikke skulle etableres procesventilation i form af punktudsugningen på offsetmaskinen. Nævnet accepterede således, at det eksisterende fortrængningsventilationsanlæg var tilstrækkeligt. Der blev stadig anvendt renevæske med kodenummer 1-3 og der var således tale om, at der ved afvaskningen udvikledes sundhedsskadelige dampe. Nævnet lagde vægt på, at der efter de nye oplysninger ikke var ophold på maskinen ved den automatiske afvaskning og på Arbejdstilsynets oplysning om, at fortrængningsventilation med effektiv udsugning over trykkerimaskinen vil forhindre spredning til ansatte, der opholder sig i området omkring trykkerimaskinen. Nævnet slog således fast at det eksisterende fortrængningsventilationsanlæg effektivt forhindrer at luftforurening ved automatisk afvaskning når de ansattes indåndingszone.

Afgørende for sagens udfald var således vurderingen af, at luftforureningen ikke nåede de ansattes indåndingszone.

I sagen, der er refereret i dette Nyhedsbrev (j.nr.5900007-05) kom nævnet frem til, at der skulle etableres effektiv procesventilation. Også her var der tale om sundhedsskadelige dampe ved afvaskningen, idet der blev anvendt en renevæske med kodenummer 1-1. På baggrund af de konkrete forhold i denne sag, bl.a. antallet af trykmaskiner, størrelsen af trykkerihallen og især udsugningen i loftet over trykmaskinerne fandt nævnet, at der var risiko for at forureningen fra afvaskningen kunne nå de ansattes åndedrætszone med det eksisterende fortrængningsventilationsanlæg.

Konklusionen på de to sager må blive den, at der ikke altid skal stilles krav om procesventilation i form af punktudsugning ved offsetmaskiner, der udvikler sundhedsskadelige dampe ved afvaskning med kodenummererede produkter med kodenummer 1-. Velfungerende fortrængningsventilationsanlæg vil også kunne leve op til kravene. Afgørende er, om der er risiko for, at forureningen når de ansattes indåndingszone, ikke hvilken form for ventilationsanlæg, der er installeret.

Ved en fejl blev følgende sag ikke refereret i det forrige nyhedsbrev:

Nødstop

Arbejds miljøklagenævnet fastholdt, at leverandøren af bestemte typer søjleboremaskiner skulle tilbyde, at disse blev forsynet med nødstop, og at virksomheden i fremtiden skulle levere søjleboremaskinerne med nødstop.

Ved besøg i to virksomheder havde Arbejdstilsynet konstateret, at søjleboremaskiner fra en bestemt leverandør, ikke var forsynet med nødstop. Søjleboremaskinerne var CE-mærkede og leveret i 1999 og 2002.

Søjleboremaskinerne var forsynet med en start-/stopanordning, som leverandøren betragtede som nødstop.

Arbejdstilsynet beskrev, at start-/stopanordningen var konstrueret med manglende tvangsbrydning, svag mekanisk udformning med hensyn til fjeder og låsearm, samt med problemer med afbrydelse før aflåsning.

Arbejdstilsynet gav leverandøren påbud om, at virksomheden skulle tilbyde ejere af de hidtil leverede søjleboremaskiner, at disse blev forsynes med nødstop, og at virksomheden ved fremtidig levering af søjleboremaskinerne, skulle forsyne disse med nødstop.

Alle maskiner skal være forsynet med et eller flere nødstop, hvormed umiddelbart truende eller allerede indtrufne farlige situationer kan afbødes.

Nødstop skal omfatte en let genkendelig og synlig betjeningsanordning, som er hurtig at komme til. Nødstoppet skal kunne tilbagesendes ved en bevidst handling, der ikke sætter maskinen i gang igen, men alene udløser, at maskinen ved yderligere handling kan sættes i gang.

Arbejds miljøklagenævnet var enig i, at leverandøren skulle efterkomme Arbejdstilsynets påbud.

Arbejds miljøklagenævnet lagde vægt på, at søjleboremaskinerne var omfattet af reglerne for nødstop, fordi de var leveret i 1999 og 2002, og at den start-/stopanordning, som søjleboremaskinerne var konstrueret med, ikke opfyldte kravene til nødstop. Arbejds miljøklagenævnet fandt, at den eksisterende start-/stopanordningen ikke kunne afbøde umiddelbart truende eller allerede indtrufne farlige situationer. (2004-1-0100)

Sager afgjort i perioden april 2005 – juni 2005

Måling af støj

Arbejds miljøklagenævnet fastholdt et påbud om, at en virksomhed skulle foretage måling af støj, selv om virksomheden mente, at den havde gjort, hvad der var muligt for at nedbringe støjniveauet.

Ved besøg i en virksomhed havde Arbejdstilsynet målet et støjniveau på 90 dB(A) og 92 dB(A), samt peak-værdier på 108 dB(A) og 105 dB(A).

Arbejdstilsynet forlangte, at virksomheden foretog støjmåling til kortlægning af støjniveauet over en arbejdsdag, og at de ansatte fortsatte med at anvende høreværn, indtil man havde konstateret, om grænsen for støjbelastning var overskredet.

Virksomheden mente ikke at den kunne gøre mere, end den allerede havde gjort for at dæmpe støjen og bemærkede herudover bl.a. at krav i levnedsmiddellovgivningen medførte, at alle overflader skulle være rengøringsvenlige og at der kun var 2 produktionsdage pr. uge i afdelingen med støjproblemet.

Arbejdstilsynet mente, at man først efter en kortlægning kunne tage stilling til, om der skulle gøres mere for at formindske støjniveauet for de ansatte.

Arbejds miljøklagenævnet var enig i, at der skulle foretages støjmåling i den støjplagede afdeling for at kortlægge støjniveauet for de ansatte over en arbejdsdag.

Nævnet lagde vægt på, at det målte støjniveau umiddelbart var over den grænseværdi på 85 dB(A), der er fastsat som grænse for støjbelastningen på arbejdspladser, og at Arbejdstilsynet kan forlange, at der foretages støjmåling.

Nævnet lagde endvidere lagt vægt på, at det ikke fritager virksomheden for at foretage måling af støjen, at virksomheden har foretaget foranstaltninger til at nedbringe støjbelastningen, og at de ansatte anvender høreværn, fordi virksomheden er særligt forpligtet til at føre effektiv kontrol med støjbelastning og skal sørge for, at det jævnlige, eller til stadighed kontrolleres, om forholdene er i orden. (5900007-05)

Procesventilation på offset trykmaskine

Arbejds miljøklagenævnet var enig med Arbejdstilsynet i at der skulle etableres effektiv procesventilation i trykkerihallen, hvor der var opstillet 4 offset trykmaskiner.

I en trykkerihal var der opstillet tre 5-farvede offset trykværker og et 2-farvet offset trykværk. Trykkerihallen var ca. 20 gange 40 meter og der var 6 meter til loftet. Ved afvaskning af offset maskinerne benyttedes en rensesvæske med kodenummer 1-1 og den manuelle afvaskning foregik i 20 minutter ugentlig ved maskinerne uden brug af åndedrætsværn. Der var etableret et fortrængningsventilationsanlæg, der indeholdt ti indblæsninger ved hallens vægge samt en udsugning under det 6 meter høje loft.

Der var ikke foretaget målinger, der dokumenterede at fortrængningsventilationen fjerner luftforureningen før den når de ansattes indåndingszone.

Arbejdstilsynet gav påbud om, at der skulle etableres procesventilation.

Virksomheden fandt, at det relativt nyt installerede fortrængningsventilationsanlæg opfyldte alle krav og anførte, at medarbejderne ikke kom i kontakt med maskinerne under afvaskningsprocessen, der foregår automatisk. Grafisk Arbejdsgiverforening, der senere indtrådte i sagen, bemærkede, at der burde foretages enkelte justeringer og bl.a. etableres yderligere 2-3 udsugningsstudse. Foreningen argumenterede i øvrigt for, at det afgørende må være om fortrængningsanlægget fungerer effektivt og om de ansatte eksponeres for sundhedsskadelige stoffer under arbejdet med

automatisk afvaskning. Foreningen fandt, at det eksisterende anlæg forhindrer, at de ansatte udsættes for sundhedsskadelige dampe.

Arbejdsmiljøklagenævnet tiltrådte Arbejdstilsynets påbud om etablering af effektiv procesventilation i trykkerihallen.

Nævnet lagde vægt på, at der er en risiko for, at forureningen fra den automatiske og manuelle afvaskning kan nå de ansattes åndedrætszone med den eksisterende fortrængningsventilation. I den forbindelse lagde nævnet vægt på, at der ikke er udsugningsstudse henover hver af de 4 offsetmaskiner, men alene en udsugning oppe i det 6 meter høje loft.

Nævnet tog ikke stilling til spørgsmålet om, hvorvidt de foreslåede ændringer til det eksisterende anlæg ville være tilstrækkelige men bemærkede at dette henhører under Arbejdstilsynet i forbindelse med vurderingen af efterkommelsen af påbudet. (2003-10-0083)

Krav til beskyttelse af de ansatte ved skiftende arbejdssteder.

Arbejdsmiljøklagenævnet fastslog, at generelle foranstaltninger til beskyttelse af de ansatte gik forud for personlige værnemidler.

En virksomhed var et A/S (A/S 1) hvis eneste virke bestod i at hyre arbejdskraft og leje ydelser ud til et andet A/S (A/S 2) i samme koncern. A/S 2 lejede arealerne og A/S 1' ansatte udførte arbejdet på A/S 2' areal.

Virksomhedens arbejde bestod i betjening af opmarchområde ved færge. Der var dels opgaver med renholdelse af arealet, dels opgaver med at dirigere trafikken, og endelig var der opgaver med at foretage kontrol af billetter og udlevering af boardingpas. Dette sidste var den omstridte opgave.

Arbejdet med kontrol af billetter foregik udendørs ved at de ansatte kontaktede bilisterne og fik udleveret pas osv., der blev bragt til en opstillet skurvogn, hvor det nødvendige papirarbejde foregik. De ansatte returnerede derefter de relevante papirer til bilisterne. Arbejdet foregik 3 dage om ugen ca. 2 timer pr. dag.

Arbejdsgiver henviste bl.a. til, at der var lavet aftaler med de ansatte om hensigtsmæssig beklædning, samt at de ansatte i pauser kunne komme i læ i en dertil opstillet skurvogn på pladsen.

Arbejdstilsynet fandt, at arbejdet med kontrol af papirer skulle foregå indendørs evt. ved lugebetjening.

Arbejdsmiljøklagenævnet traf afgørelse om, at reglerne om skiftende arbejdssteders indretning fandt anvendelse, og at der derfor ikke kunne gives et konkret påbud om indendørsarbejde.

Nævnet fandt til gengæld, at arbejdet skulle udføres således, at det sikkerheds- og sundhedsmæssigt er fuldt forsvarligt, herunder at foranstaltninger til generel beskyttelse skal anvendes frem for personlige værnemidler, der alene er subsidiære foranstaltninger.

Nævnet lagde vægt på, at udendørs betjening af bilister kan medføre gener fra vejrliget for de ansatte, herunder kulde- og trækgener, og at der forelå mulighed for at anvende passende foranstaltninger, som ikke kunne anses som uforholdsmæssige til at imødegå disse gener.

Endelig fandt nævnet ikke, at det faktum, at arbejdet foregik på en anden virksomheds område umuliggjorde en løsning med generelle foranstaltning, bl.a. fordi der allerede var etableret en vis beskyttelse af de ansatte på pladsen. (5900018-05)

Damp fra opvaskemaskine

Arbejds miljøklagenævnet hjemviste sag om mekanisk udsugning til fjernelse af damp ved opvaskemaskine

Arbejdstilsynet havde givet et påbud om mekanisk udsugning til fjernelse af damp fra en opvaskemaskine i en cafe.

Opvaskemaskinen stod i et rum, der anvendes til skyllerum og opvask. Rummet benyttes når opvaskemaskinen skal fyldes og tømmes. Der var ingen mekanisk ventilation fra rummet men alene et vindue. Maskinen vaskede ved 65 grader og tilsynet fandt, at maskinen udvikler aerosoler med rester af vaskemiddel og afspændingsmiddel, som svæver i rummet.

Den pågældende arbejdsgiverforening, der klagede over påbudet, fandt ikke, at varm mættet damp, der lukkes ud i et køligere rum bliver til vand og da maskiner ikke er oppe på 100 grader, kan der ikke blive tale om generende dampe, men kun om ubetydelig em.

Arbejds miljøklagenævnet fandt ikke, at der forelå tilstrækkelige oplysninger om generende luftforurening fra opvaskemaskinen til at der kunne træffes afgørelse.

Nævnet lagde vægt på at der ikke er dokumenteret generende luftforurening fra opvaskemaskinen. Samtidig lagde nævnet vægt på, at der ikke dannes aerosoler i arbejdsrummet fra en normalt fungerende opvaskemaskine.

Sagen blev derfor hjemvist til Arbejdstilsynet. (5900001-05)

Nævnet genoptog ikke sag om dokumentationsmåling

Arbejds miljøklagenævnet afviste at genoptage en sag, hvor nævnet havde tiltrådt Arbejdstilsynets påbud om dokumentationsmåling ved polyesterstøbning.

Klager støbte yderskaller til møllevinger ved vacuumstøbning af polyester. Der foretoges ikke dokumenterede målinger for disse støbninger og arbejds miljøklagenævnet havde tiltrådt Arbejdstilsynets påbud om, at der skal foretages dokumenterede målinger.

Klager ønskede sagen genoptaget og anførte, at dokumentationsmålinger alene har forskningsmæssig interesse og ikke kan bruges i sikkerhedsorganisationens fremadrettede arbejde og fandt at de på virksomheden foretagne vejledende målinger på rør, der analyseres i laboratorium, var mere anvendelige.

Sagen drejede sig i realiteten om, at de eksisterende krav om dokumentationsmålinger blev erstattet med en anden målemetode.

Nævnet afslog at genoptage sagen, da der ikke var fremkommet væsentlige nye oplysninger.

Hovedbegrundelsen for nævnets afgørelse om, at de skal foretages dokumentationsmålinger, var at der altid skal indgå måleprogrammer i kontrollen ved polyesterstøbning, at det er overladt til direktøren for Arbejdstilsynet at fastlægge måleprogrammerne og at denne har fastlagt, at der skal foretages dokumentationsmålinger, ligesom kravene hertil er fastlagt.

Nævnet tog således ikke, og kan heller ikke, tage stilling til, hvorvidt den således fastsatte målemetode burde erstattes af en anden målemetode. (j.nr. 2004-10-0099)

Eftersyn og vedligeholdelse af bagagevogne i lufthavn

Arbejdsmiljøklagenævnet fastholdt, at en virksomhed skal sikre at bagagevogne, der ikke ejes af virksomheden men benyttes af dens ansatte, skal efterses og vedligeholdes.

Arbejdstilsynet konstaterede i forbindelse med en personskade, at der var en fejl på en bagagevogn og at vognen tilsyneladende havde haft defekten gennem længere tid.

Tilsynet gav herefter et påbud om, at virksomheden skulle sikre, at vognene ved passende eftersyn og vedligeholdelse skulle holdes i forsvarlig stand. Påbudet blev givet til arbejdsgiveren for den person, der var kommet til skade. Virksomheden ejede ikke bagagevognene men virksomhedens ansatte benyttede dem, ligesom vognene blev benyttet af ansatte fra andre virksomheder, herunder den virksomhed, der ejede vognene.

Der blev bl.a. klaget over, at ejeren af vognene ikke var medinddraget og partshørt vedrørende påbudet.

Arbejdsmiljøklagenævnet var enig med Arbejdstilsynet i, at virksomheden skal sikre, at bagagevogne, der benyttes af virksomhedens ansatte ved passende eftersyn og vedligeholdelse holdes i forsvarlig stand.

Nævnet begrundede bl.a. afgørelsen med, at virksomheden som arbejdsgiver har pligt til at sikre at de ansatte ikke kommer til skade ved anvendelsen af de tekniske hjælpemidler.

Nævnet fandt endvidere, at virksomheden har en selvstændig pligt til, at sikre de ansatte mod at komme til skade, fordi bagagevognene ikke holdes i forsvarlig stand. Selvom virksomheden, som ejer bagagevognene havde en interesse i sagen fandt nævnet ikke, at den aktuelle sag påvirkes af, at virksomheden ikke ejer vognene.

Nævnet kritiserede dog, at virksomheden, der ejede vognene ikke var inddraget i sagsbehandlingen i Arbejdstilsynet og udtalte, at da der er tale om flere arbejdsgivere, der lader udføre arbejde på samme arbejdsplads, skal virksomhederne samarbejde om sikkerhedsarbejdet. (j.nr.5900012-05)

Strakspåbud om manuelle løft

Arbejds miljøklagenævnet fandt at flytning af modelhuse, der vejer 105 og 135 kg - men ikke 25 og 45 kg - kan indebære en risiko for de ansattes sikkerhed og sundhed.

I forbindelse med et virksomhedsbesøg, som følge af anmeldelse af en arbejdsulykke blev det oplyst, at den tilskadekomne sammen med 3 kolleger havde foretaget manuel flytning af 4 opmurede husmodeller, der vejede henholdsvis 135 kg, 105 kg, 45 kg og 25 kg.

Ved løftene blev der anvendt løfteværktøj i form af fire rørstykker, der blev indsat i dertil indrettede huller i modelhusene, husene blev løftet fra et bord til transportvogn og fra transportvogn til endelig placering i et udstillingsområde. Husene blev båret ca. 1 meter og transporten foregik dels på flisegang dels på perlesten.

Arbejdstilsynet gav et strakspåbud om, at arbejdet med flytning af modelhusene skulle tilrettelægges og udføres således, at det er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Arbejds miljøklagenævnet var enig med tilsynet for så vidt angik løftene på 135 og 105 kg og bemærkede, at det ved 4-mandsløft er svært at koordinere selve løftet, hvorfor der er en øget risiko for løfteskader ved disse løft.

Nævnet fandt derimod ikke, at der ud fra en helhedsvurdering af arbejdet med løft af de modelhuse, der vejer henholdsvis 25 og 45 kg, er risiko for løfteskader. (j.nr. 5900002-05)

Kontrolanordning på procesudsugningsanlæg

Arbejds miljøklagenævnet var enig i påbud om etablering af kontrolanordning på procesudsugning (stærksug) på tandklinikker.

Under et tilsynsbesøg på en tandlægeklinik konstaterede Arbejdstilsynet, at der ikke var etableret kontrolanordning på stærksug på "Units" på klinikken og traf afgørelse om, at kommunen skulle sikre, at de procesudsugningsanlæg (stærksug), der anvendes, er forsynet med kontrolanordning, der angiver utilstrækkelig funktion. Ved utilstrækkelig funktion skal kontrolanordningen være indrettet, så den udløser alarm.

Kommunen henviste i sin klage til, at det dentalfirma, der har installeret tandlægestolene samt andet specialudstyr ikke har hørt om kontrolanordning på stærksug før og til at kontrolanordning ikke er nødvendig, idet tandlægen ikke vil kunne arbejde videre, hvis stærksuget ikke virker.

Arbejds miljøklagenævnet var enig med Arbejdstilsynet i, at der skal etableres kontrolanordning på procesudsugningsanlæggene, der angiver utilstrækkelig funktion og alarm der udløses ved utilstrækkelig funktion.

Nævnet lagde vægt på, at der udvikles sundhedsskadelig luftforurening med både biologisk og kemisk materiale under arbejdet og at denne fjernes ved procesudsug og at der kan opstå fare for de ansatte, såfremt procesudsugningen ikke fungerer. Nævnet lagde endvidere vægt på at det af reglerne fremgår, at der skal etableres kontrolanordning på procesudsugningen. (j.nr. 5900036-05)

Strakspåbud om manuelle løft af vinduer

Arbejdet med håndtering af vinduer og døre skal planlægges, tilrettelægges og udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, herunder ved anvendelse af tekniske hjælpemidler.

På en virksomhed blev der udført arbejde med isætning af vinduer og døre i et 3-etages virksomhedskompleks. Vinduerne og dørene vejede mellem 57 kg og 190 kg og blev transporteret op og ind i lejlighederne ved anvendelse af tekniske hjælpemidler. Løft og isætning af vinduer, der måler 1660 x 1115mm og vejer 57 kg blev udført manuelt ved 2 personer. Isætning af øvrige døre og vinduer blev udført ved hjælp af et teknisk hjælpemiddel i form af en ”blå vogn” med sugekopper.

Arbejdstilsynet gav et strakspåbud om anvendelse af tekniske hjælpemidler.

Virksomheden fandt ikke grundlag for påbudet, bl.a. fordi løftene skete under optimale forhold og det eneste alternativ til de manuelle løft var anvendelse af den blå vogn med sugekopper, som var tung, hvorfor den fysiske belastning ved anvendelse af vognen var større end den fysiske belastning ved det manuelle løft samt tidskrævende.

Arbejds miljøklagenævnet tiltrådte påbudet og lagde vægt på vinduernes mål og vægt og at der skal løftes 75 vinduer af to mand i knap 4 dage. Nævnet fandt således, at der var risiko for sikkerhed og sundhed selv om de fysiske forhold var gode. Endvidere lagde nævnet vægt på, at et to-mands løft ikke kan erstatte et fysisk hjælpemiddel og at økonomiske betragtninger ikke kan begrunde en undladelse af brug af tekniske hjælpemidler. Også at påbudet blev givet som et strakspåbud fandt nævnet grundlag for, bl.a. henset til at formålet ellers ville være forspildt. (j.nr. 5900039-05)